

DOROTA MARCINIUK

STRABON O ARKADII

WSTĘP

Strabon, pisarz żyjący w latach 68/65 przed Chr. do około 20 po Chr., jest przedstawicielem gatunku literackiego zwanego geografją. Pochodził z Amazei w Poncie, w późniejszym czasie osiadł w Rzymie. Był człowiekiem wykształconym, interesował się przede wszystkim geografją, historią i filozofią. Napisał dwa dzieła: *Ἱστορικά* (*Zapiski historyczne*) w 43 księgach oraz *Γεωγραφικά*, czyli [*Ἱστορικά*] *γεωγραφικά*, które dzielą się na 17 ksiąg. *Zapiski historyczne* były prawdopodobnie kontynuacją *Dziejów* Polibiusza. Powstały, jak podaje S. Witkowski¹, w pierwszych dziesięcioleciach naszej ery. Dzieło obejmowało czasy od zburzenia Kartaginy aż do początków panowania Augusta, czyli lata około 146 do 27 przed Chr.

W drugim dziele autor zajmuje się opisem świata zamieszkałego, czyli tzw. *oikoumene*. *Geografia* dzieli się na dwie części, które wyglądają następująco²:

- I. Wstęp (księgi I i II), w którym Strabon przedstawił: osiągnięcia hellenistycznej geografii matematycznej, historię geografii matematycznej

Mgr DOROTA MARCINIUK – studentka pierwszego roku studiów doktoranckich na kierunku literaturoznawstwo na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II; adres do korespondencji – e-mail: dorotamarciniuk@gmail.com

¹ S. Witkowski, *Historiografia grecka*, t. III, Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1927, s. 399.

² Podział zaczerpnięty z: M. Wróbel, *Geografia grecka*, w: *Literatura Grecji starożytnej*, pod red. H. Podbielskiego, t. II, Lublin: TN KUL 2005, s. 139-140; Witkowski, *Historiografia grecka*, s. 396-397.

i opisowej, powody, dla których podjął się pisanie dzieła, metody badawcze, źródła, dyskusję ze swoimi poprzednikami, podstawowe reguły i zasady rządzące geografiami matematyczną, wyjaśnienie zjawisk astronomicznych, które były przydatne dla geografii.

II. Geografia opisowa (księgi III-XVII):

- ◆ Księgi III-X – opis Europy;
 - Księga III – Hiszpania i wyspy wokół niej;
 - Księga IV – Galia, Brytania, Irlandia, Thule, Alpy;
 - Księga V – Północna Italia do Kampanii;
 - Księga VI – Południowa Italia, Sycylia, Wyspy Liparyjskie, Malta z innymi wyspami pomiędzy Sycylią i Libią; ekskurs opowiadający o tym, jak Rzym stał się mocarstwem;
 - Księga VII – Europa Północna i Wschodnia, Panonia, Iliria, tereny na północnych wybrzeżach Morza Czarnego, fragmentaryczny opis Tracji i Macedonii;
 - Księga VIII – Grecja Zachodnia, Peloponez;
 - Księga IX – Centralna Grecja: Attyka, Beocja, Fokida, Lokris, Tessalia;
 - Księga X – Eubea, Etolia, Akarnania, Kreta, Cyklady, Sporady.
- ◆ Księgi XI-XVI – opis Azji:
 - Księga XI – Wschodnia część Azji Mniejszej, Kaukaz, Armenia;
 - Księga XII – Centralna Azja Mniejsza: Kapadocja, Galacja, Bitynia, Licja, Pamfilia, Cylicja;
 - Księga XIII – Północno-Zachodnia Azja Mniejsza: Propontyda, Troada, Lidia, Lesbos;
 - Księga XIV – Zachodnia Azja Mniejsza: Jonia, Karia, Licja, Pamfilia, Cylicja, wyspy: Samos, Chios, Rodos, Cypr;
 - Księga XV – Indie, Partia;
 - Księga XVI – Asyria, Babilonia, Mezopotamia, Syria, Fenicja, Palestyna, Półwysep Arabski, Zatoka Perska, wybrzeża Morza Czerwonego.
- ◆ Księga XVII – Afryka: Egipt, Etolia, północne wybrzeża Afryki od Gibraltaru do Egiptu.

Strabon korzysta z wielu źródeł. Cytuje autorów zajmujących się historią, fizyką, etnografią, nie zapomina również o poetach.

Opisując tak ogromną część świata, autor starał się ująć tylko rzeczy najważniejsze. Zawierał to, co uważał za najbardziej godne uwagi, nie rozpisując się zbyt wiele. Arkadię zamyka w zaledwie czterech rozdziałach swojego dzieła w księdze VIII (8, 1-4). Cała księga traktuje o Grecji Zachodniej oraz

Peloponezie; Arkadię Strabon umieszcza przy samym jej końcu. Podaje informacje najbardziej godne uwagi.

Układ treści przedstawia się następująco:

Rozdział 1 – położenie Arkadii; Kyllene; ludy arkadyjskie; wspomnienie o Megalopolis; fauna Arkadii (23 wiersze);

Rozdział 2 – Mantinea; mniejsze miasta Arkadii; Tegea (16 wierszy);

Rozdział 3 – góry Arkadii (4 wiersze);

Rozdział 4 – rzeki Arkadii (33 wiersze).

Strabon opisuje nieco chaotycznie, można nawet odnieść wrażenie, że jego przekazy są jedynie wzmiankami, co mogło oczywiście wynikać z wielkości dzieła i ogromu materiału, które zawierało. Strabon stara się dodać coś ciekawego do swoich opisów, urozmaica je na przykład cytatami, niezwykłymi wydarzeniami dziejącymi się w danym miejscu. Mimo wszystko dzieło wydaje się być oschłe, na co zresztą wskazuje charakter *Zapisków geograficznych*.

O ARKADII

Strabon, *Zapiski geograficzne*, VIII, 8, 1-4

TEKST ORYGINALNY

1. Ἀρκαδία δ'έστιν ἐν μέσῳ μὲν τῆς Πελοποννήσου, πλείστην δὲ χώραν ὄρεινὴν ἀποτεμένεται. μέγιστον δ'ὄρος ἐν αὐτῇ Κυλλήνη· τὴν γοῦν κάθεται οἱ μὲν εἴκοσι σταδίων φασὶν οἱ δ'ὄσον πεντεκαίδεκα. δοκεῖ δὲ παλαιότατα ἔθνη τῶν Ἑλλήνων εἶναι τὰ Ἀρκαδικά, Ἀζᾶνές τε καὶ Παρράσιοι καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι. διὰ δὲ τὴν τῆς χώρας παντελῆ κάκωσιν οὐκ ἂν προσήκοι μακρολογεῖν περὶ αὐτῶν· αἱ τε γὰρ πόλεις ὑπὸ τῶν συνεχῶν πολέμων ἠφανίσθησαν ἔνδοξοι γενόμενοι πρότερον, τὴν τε χώραν οἱ γεωργήσαντες ἐκλελοίπασιν ἐξ ἐκείνων ἔτι τῶν χρόνων ἐξ ὧν εἰς τὴν προσαγορευθεῖσαν Μεγάλην πόλιν αἱ πλείσται συνωκίσθησαν. νυνὶ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ Μεγάλη πόλις τὸ τοῦ κωμικοῦ πέπονθε καὶ «ἐρημία μεγάλη ἐστὶν ἡ Μεγάλη πόλις». βοσκήμασι δ'εἰσὶ νομαὶ δαψιλεῖς, καὶ μάλιστα ἵπποις καὶ ὄνοις τοῖς ἵπποβάτοις· ἔστι δὲ καὶ τὸ γένος τῶν ἵππων ἄριστον τὸ Ἀρκαδικόν, καθάπερ καὶ τὸ Ἀργολικόν καὶ τὸ Ἐπιδαύριον. καὶ ἡ τῶν Αἰτωλῶν δὲ καὶ Ἀκαρνάνων ἐρημία πρὸς ἵπποτροφίαν εὐφυῆς γέγονεν οὐχ ἥττον τῆς Θετταλίας.

2. Μαντίνειαν μὲν οὖν ἐποίησεν ἔνδοξον Ἐπαμεινώνδας, τῇ δευτέρᾳ νικήσας μάχῃ Λακεδαιμονίους ἐν ἧ καὶ αὐτὸς ἐτελεύτα. καὶ αὕτη δὲ καὶ Ὀρχομενὸς καὶ Ἡραία καὶ Κλείτωρ καὶ Φενεὸς καὶ Στύμφαλος καὶ Μαίναλος καὶ Μεθύδριον καὶ Καφεεῖς καὶ Κύναιθα ἡ οὐκέτ' εἰσὶν ἡ μόλις αὐτῶν ἴχνη φαίνεται καὶ

σημεῖα. Τεγέα δ' ἔτι μετρίως συμμένει καὶ τὸ ἱερόν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς· τιμᾶται δ' ἐπὶ μικρόν καὶ τὸ τοῦ Λυκαίου Διὸς ἱερόν κατὰ τὸ Λύκαιον [μέγιστον] ὄρος. τῶν δ' ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγομένων « Ῥίπτην τε Στρατίνην τε καὶ ἡγεμόεσσαν Ἐνίσπην » εὐρεῖν τε χαλεπὸν καὶ εὐροῦσιν οὐδὲν ὄφελος διὰ τὴν ἐρημίαν.

3. Ὅρη δ' ἐπιφανῆ πρὸς τῇ Κυλλήνῃ Φολῶν τε καὶ Λύκαιον καὶ Μαίναλος καὶ τὸ Παρθένιον καλούμενον καθῆκον ἐπὶ τὴν Ἀργεῖαν ἀπὸ τῆς Τεγεάτιδος.

4. Περὶ δὲ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ Εὐρώτα τὸ συμβεβηκὸς παράδοξον εἴρηται καὶ τὸ περὶ Ἐρασίνοιο τὸν ἐκ διδόντα ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης εἰς τὴν Ἀργεῖαν νυνί, πρότερον δ' οὐκ ἔχοντα ἔκρουσιν, τῶν βερέθρων, ἃ καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες ζέρεθρα, τυφλῶν ὄντων καὶ μὴ δεχομένων ἀπέρασιν ὥστε τὴν τῶν Στυμφαλίων πόλιν νῦν μὲν καὶ πεντήκοντα διέχειν σταδίους ἀπὸ τῆς λίμνης, τότε δ' ἐπ' αὐτῆς κείσθαι. τὰναντία δ' ὁ Λάδων ἔπαθε τοῦ ρεύματος ἐπισχεθέντος ποτὲ διὰ τὴν ἔμφραξιν τῶν πηγῶν· συμπεσόντα γὰρ τὰ περὶ Φενεὸν βερέθρα ὑπὸ σειсмоῦ, δ' ὧν ἦν ἡ φορά, μονὴν ἐποίησε τοῦ ρεύματος μέχρι τῶν κατὰ βάρους φλεβῶν τῆς πηγῆς. καὶ οἱ μὲν οὕτω λέγουσιν Ἐρατοσθένους δὲ φησι περὶ Φενεὸν μὲν τὸν Ἀνίαν καλούμενον ποταμὸν λιμνάζειν τὰ πρὸ τῆς πόλεως, καταδύεσθαι δ' εἰς τινὰς ἡθμούς οὓς καλεῖσθαι ζέρεθρα· τούτων δ' ἐμφραχθέντων ἔσθ' ὅτε ὑπερχειῖσθαι τὸ ὕδωρ εἰς τὰ πεδία, πάλιν δ' ἀναστομωμένων ἄθρου ἐκ τῶν πεδίων ἐκπεσὸν εἰς τὸν Λάδωνα καὶ τὸν Ἀλφειὸν ἐμβάλλειν, ὥστε καὶ τῆς Ὀλυμπίας κλυθῆναι ποτε τὴν περὶ τὸ ἱερόν γῆν, τὴν δὲ λίμνην συσταλῆναι· τὸν Ἐρασίνοιο δὲ παρὰ Στυμφάλου ῥέοντα ὑποδύντα ὑπὸ τὸ ὄρος ἐν τῇ Ἀργεῖα πάλιν ἀναφανῆναι· διὸ δὴ καὶ Ἰφικράτη πολιορκοῦντα τὸν Στύμφαλον καὶ μηδὲν περαίνοντα ἐπιχειρῆσαι τὴν κατάδυσιν ἀποφράξαι σπόγγους πορισάμενον πολλούς, παύσασθαι δὲ διοσημίας γενομένης. περὶ Φενεὸν δ' ἔστι καὶ τὸ καλούμενον Στυγὸς ὕδωρ, λιβάδιον ὀλεθρίου ὕδατος νομιζόμενον ἱερόν. τοσαῦτα καὶ περὶ Ἀρκαδίας εἰρήσθω.

PRZEKLAD

1. Arkadia jest krainą leżącą w środku Peloponezu, a znaczna część kraju jest otoczona górami. Największą górą w niej jest Kyllene³. Jedni twierdzą, że jej wysokość wynosi dwadzieścia stadionów⁴, inni, że piętnaście. Prawdo-

³ Najbardziej wysunięte na północ pasmo górskie w Arkadii, sięgające do granicy z Achaja; druga co do wysokości góra na Peloponezie. Starożytni autorzy uważali ją za najwyższą (Str. 8, 8, I; Paus. 8, 17, I). *Encyclopaedia of the Ancient World*, ed. by H. Cancik and H. Schneider, t. III, Leiden–Boston: Brill 2003, szp. 1047.

⁴ Miara długości w starożytnej Grecji, równała się długości 600 stóp (192 m). Stopa to około 0,32 m. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. XIII, szp. 774.

podobnie najstarszymi spośród ludów greckich są ludy arkadyjskie, jak: Azanowie⁵, Parrazyjczycy⁶ i jakieś inne. Z powodu zaś całkowitego zniszczenia kraju nie można było wiele o nich mówić; miasta bowiem, które wcześniej były sławne, zostały zniszczone przez nieustanne wojny, rolnicy opuścili państwo w tamtych jeszcze czasach, w których większość miast została zjednoczona w Miasto nazwane „Wielkim Miastem”. Teraz zaś samo Wielkie Miasto cierpi, jak mówi poeta komiczny:

Wielkie Miasto staje się wielkim pustkowiem⁷ [D.M.].

Zwierzęta mają tu pastwiska pełne pożywienia i rozległe, szczególnie zaś konie i odmiana osłów konnych. Istnieje również najlepsza rasa koni – arkadyjska, podobna do argolidzkiej i z Epidauros. A pustkowie etolskie i akarnańskie stało się miejscem wspaniałej hodowli koni, nie gorszym niż w Tesalii.

2. Mantinę⁸ uczynił sławną Epaminondas⁹ w drugiej bitwie, ponieważ w niej zwyciężył z Lacedemończykami i w niej również sam poległ. I Orchomenos¹⁰, i Heraja¹¹, i Klejtor¹², i Feneos¹³, i Stymfalos¹⁴, i Majnalos¹⁵,

⁵ Plemię i region między rzekami Erymanthos i Ladon na granicy Arkadii z Elidą. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. II, szp. 435.

⁶ Jeden z najstarszych ludów w Arkadii, którego osada leży w zachodniej części krainy. Znajdowało się tutaj panarkadyjskie sanktuarium Zeusa, na Likeonie. W II wieku po Chr. osada ta jest wspominana jako zachodnia część Megalopolis. W 368/7 przed Chr. utraciła niepodległość na rzecz nowo powstałego Wielkiego Miasta. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. X, szp. 556.

⁷ *Fragmenta incertorum poetarum*, 211, 1, w: *Comicorum Atticorum Fragmenta*, ed. T. Kock, vol. III, Leipzig: Teubner 1888.

⁸ Miasto leżące na północy wielkiej wschodniej równiny Arkadii, 12 km na północ od Tripolis, nad rzeką Ofis, na południe od Orchomenos. Zdobyte w 221 przed Chr. i zniszczone przez Antigonosa. Przemianowane na Antigoneę. W czasach, kiedy Mantinea było członkiem Związku Achajskiego, zwykło się używać starej nazwy miasta. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VIII, szp. 255-258.

⁹ Epaminondas – wybitny polityk i dowódca tebański (ok. 420-362 przed Chr.). Podbił większą część Peloponezu i dwukrotnie zwyciężył Spartan – w 371 pod Leuktrami i w 362 pod Mantiną. *Mała encyklopedia kultury antycznej A-Z*, Warszawa: PWN 1999, s. 227.

¹⁰ Miasto w północno-wschodniej Arkadii, położone przy jednym z najważniejszych szlaków komunikacyjnych na Peloponezie; w czasach macedońskich należało do Związku Achajskiego; przypuszcza się, że wtedy nastąpił upadek miasta. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. X, szp. 191.

¹¹ Miasto w zachodniej Arkadii, na prawym brzegu rzeki Alfejos. Heraja miała strategiczne położenie, ponieważ leżała przy drodze łączącej Elidę, Arkadię oraz Argolidę. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VI, szp. 182.

¹² Miasto w północnej części Arkadii, położone na niewielkiej równinie otoczonej górami. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. III, szp. 423.

i Metydrion¹⁶, i Kafea¹⁷, i Kynajta¹⁸ albo już dłużej nie istniały, albo ledwie zauważalne były ich ślady i znaki. Tegea zaś ciągle trwa i świątynia Ateny Alei¹⁹; mniejsze znaczenie zaś ma świątynia Zeusa Likajosa, położona niedaleko góry Likaon²⁰. Spośród wspomnianych przez poetę Ripa i Stratia i wietrzna Enispe²¹ są trudne do znalezienia i nie ma żadnych korzyści dla poszukujących z powodu pustkowi.

3. Inne znane góry oprócz Kyllene to: Foloe²², Likaon²³, Majnalos²⁴

¹³ Miasto w Azanii, w północnej Arkadii; leży wśród łańcucha płaskowyżów, jest ważne ze względu na to, że jest miejscem, które łączy Arkadię Środkową z Koryntem. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. X, szp. 947.

¹⁴ Miasto w północno-wschodniej Arkadii; szlaki komunikacyjne prowadziły do: na zachodzie Feneos, Filus na wschodzie i Alea oraz Orchomenos na północy, góry Kyllene tworzyły barierę. Miasto, które wcześniej być może leżało po zachodniej stronie jeziora, w IV wieku przed Chr. położone było na północnym brzegu jeziora. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. XIII, szp. 895.

¹⁵ Wapienny łańcuch górski o długości 30 km, leżący pomiędzy równiną arkadyjską a doliną Helisson. To także nazwa miasta, którego dokładne położenie nie jest znane, najbardziej prawdopodobne jest, że nad rzeką Helisson. Kiedy Wielkie Miasto powstawało, cały teren został włączony do miasta; w Megalopolis istniała gmina Μαιναλλίων. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VIII, szp. 117.

¹⁶ Miasto w północnej Arkadii, z niewielką ilością ruin, niedaleko współczesnego miasta Metydrion (oficjalnie Nemnitsa). Metydrion było wsią w Megalopolis w czasach Pausaniasza, prawdopodobnie od czasów Augusta. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VIII, szp. 806.

¹⁷ Miasto w północno-wschodniej Arkadii, na północ od północnej równiny Orchomenos, 1 km na południowy-wschód od Chotusa, z nielicznymi pozostałościami ze starożytności. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. II, szp. 1065.

¹⁸ Miasto w północnej Arkadii, niedaleko współczesnego Kalavryta, dokładne położenie jest nieznane. W czasach hellenistycznych prawdopodobnie była miejscem szczególnie brutalnych wojen pomiędzy różnymi plemionami; [w:] *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. III, szp. 1051.

¹⁹ Opis świątyni Ateny Alei u Pausaniasza – 8, 45, IV.

²⁰ W ogólnym znaczeniu: cały masyw górski składający się z różnych wapieni, na zachód od płaskowyżu Megalopolis w Parrazji. W starożytności to pasmo górskie było bogate w źródła i lasy. W węższym znaczeniu: Likaon jest uważany za główny szczyt północny na granicy Meseonii, Elidy oraz Arkadii, ze świątynią Zeusa Likajosa, która była jednym z głównych miejsc kultu w Arkadii. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VII, szp. 908.

²¹ H o m e r, *Iliada*, ks. II, w. 603-608, tł. K. Jeżewska, Prószyński i S-ka, Warszawa 1999, s. 53:

Tym, co w Arkadii osiedli u stóp Kylleny wysokiej
 Koło grobowca Ajpyta, gdzie twarzą w twarz walczą męże,
 Co w Feneosie mieszkali i Orchomenos bogaty
 W stada dzierżyli, ci z Ripy, Stratii i wietrznej Enispy,
 Którzy Tegeą władali i Mantinę powabną,
 Co posiadali Stymfalos oraz w Parrazji mieszkali [...].

²² Masyw górski mający około 11 km długości i 8 km szerokości, na północ od środkowego biegu Alfejosu. W starożytności Foloe zaliczane było do Arkadii i uznawane za dom Centaura. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. XI, szp. 174.

²³ Zob. przyp. 20.

²⁴ Zob. przyp. 15.

i [górze] nazywana Partenios²⁵, rozciągająca się od terytorium Tegei do kraju Argiwów.

4. Wspomina się także niezwykle charakter rzek Alfejos²⁶ i Eurotas²⁷, a także rzeki Erazynos²⁸, która obecnie, wypływając spod jeziora Stymfalos²⁹, kieruje się do kraju Argiwów, chociaż wcześniej nie miała ujścia, ponieważ „berethra”³⁰, które Arkadyjczycy nazywają „zerethra”, stały się zamknięte i nie wpuszczały [wody], przelały się tak, że miasto Stymfalów znajduje się teraz 50 stadionów od jeziora, wtedy zaś leżało nad nim. Przeciwnie zaś działo się z rzeką Ladon³¹, gdyż potok był powstrzymywany niegdyś z powodu zahamowania biegu rzeki; jednak przez trzęsienie, przesmyki, które występowały w pobliżu Feneosu³² i z których powodu nastąpiło poruszenie, [Ladon] popłynął z potoku, ze źródła strumienia, aż w głąb kraju. Jedni twierdzą w ten sposób. Eratostenes³³ natomiast mówi, że dookoła Feneosu³⁴ rzeka nazywana Anias³⁵ tworzy bagno naprzeciw miasta i spływa do przesmyków, które były nazywane „zerethra”; kiedy zaś one zablokują się, od czasu do czasu wylewa się woda na równiny, kiedy zaś znowu nieoczekiwanie

²⁵ Najniższa część granicy argiwo-arkadyjskiej (sięga do 1215 m na Hagios Elias) z ważnymi drogami łączącymi Argolidę i Arkadię. Do dziś utrzymała się ta sama nazwa. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. X, szp. 563.

²⁶ Najdłuższa rzeka (110 km) na Peloponezie, która wraz ze swoimi dopływami (szczególnie Ladon, Erymanthos) przepływa przez ogromną część Arkadii oraz Elidy; słynna z częstego znikania pod ziemią. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. I, szp. 54.

²⁷ Rzeka o długości 82 km (mitologiczne pochodzenie od króla Eurotasa u Pausaniasa – 3, 1, 1f) wzrasta wraz ze źródłami na płaskiej dolinie, łącząc się ze zlewiskami Alfejosa. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. V, szp. 211.

²⁸ Nazwa wielu rzek w Grecji, które zostały spisane przez Strabona: Eretria na Eubei, Brauron w Attyce, Bura w Achai i w południowo-zachodniej części doliny argolidzkiej. Ostatnia rzeka, która ma zaledwie 5 km długości, ale z dużą ilością wody, bierze swój początek pod ziemią z jeziora Stymfalos. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VI, szp. 13.

²⁹ Starożytni wierzyli, że wody jeziora, spływające pod ziemię, wypływają w Argos jako rzeka Erasinos. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. XIII, szp. 895.

³⁰ Słownik H.G. Liddle i R. Scott, *Greek-English Lexicon*, 9th Edition, with Revised Supplement, Oxford 1996 tłumaczy to jako „przesmyki”.

³¹ Prawy dopływ Alfejosa o długości około 70 km; powstaje w pobliżu dzisiejszego południowego łańcucha górskiego Lambia, dalsza część rzeki Erymantos. *Encyclopaedia of the Ancient World*, t. VII, szp. 162.

³² Zob. przyp. 13.

³³ Eratostenes – ur. ok 273 przed Chr. w Kyrene w Afryce Północnej; był jednym z najwyszczególniejszych uczonych starożytności, zajmował się geografią, matematyką, astronomią, filozofią i gramatyką; kierownik Biblioteki Aleksandryjskiej, autor m.in. dzieła *Γεωγραφικὰ*. W r ó b e l, *Geografia grecka*, s. 130.

³⁴ Zob. przyp. 13.

³⁵ Paus., 8, 14, III.

się otworzą, [woda] oddaliwszy się od równin, wpada do Ladonu i Alfejosu. Także kiedyś w Olimpii ziemia wokół świątyni była oblewana, a jezioro cofało się i Erazynos, który płynął obok Stymfalos, skrywszy się pod górą, w Argei znów się pojawiał; toteż gdy Ifikrates³⁶, oblegając Stymfalos i nigdy nie mogąc tego dokonać, usiłował zablokować spłyńnięcie pod ziemię, zapatrzony się w liczne gąbki, poprzestał zaś, gdy pojawił się znak od Zeusa. Wokół zaś Feneosu jest i rzeka nazywana Styks³⁷, źródło, którego woda przynosi zgubę, uważane za święte miejsce. Tyle więc niech będzie powiedziane o Arkadii.

BIBLIOGRAFIA

- Encyclopaedia of the Ancient World, ed. by H. Cancik and H. Schneider, t. III, Leiden–Boston: Brill 2003.
- Mała encyklopedia kultury antycznej A-Z, Warszawa: PWN 1999.
- W i t k o w s k i S.: Historiografia grecka, t. III, Kraków: Polska Akademia Umiejętności 1927.
- W r ó b e l M.: Geografia grecka, w: Literatura Grecji starożytnej, pod red. H. Podbielskiego, t. II, Lublin: TN KUL 2005, s. 123-147.

STRABON ABOUT THE ARCADY

Summary

The article contains explaining of the fragment of *Geography* by the Greek writer Strabon, dedicated to the description of the land Arcadia. The author is paying special attention to the geographical situation, cities, mountains and rivers in Arcadia as well as is mentioning more important monuments. The translation was preceded by the short admission which contains messages about entire work and his composition.

Summarized by Dorota Marciniuk

Słowa kluczowe: Strabon, Arkadia, turystyka, starożytność.

Key words: Strabo, Arcadia, sightseeing, antiquity.

³⁶ Ifikrates – dowódca wojsk ateńskich; pokonany w czasie wojny korynckiej przez Spartan w porcie Lechajon w 393 przed Chr. W 390 prowadził zwycięskie walki z Koryntyjczykami i Spartanami aż na Peloponezie. W 357 był jednym z strategów w czasie wojny z państwami związkowymi. Zmarł ok. 353. *Mała encyklopedia kultury antycznej A-Z*, s. 355.

³⁷ Strumień w północnej Arkadii, który spływał po stromej skale i wpadał do rzeki Krathis. Wodzie tego strumienia przypisywali starożytni szkodliwe dla zdrowia właściwości i to miało wpłynąć na nadanie rzece Podziemia tej samej nazwy. *Mała encyklopedia kultury antycznej A-Z*, s. 688.